

ἐνθουσιασμόν ποῦ περνᾷ ὡς αἱ ἀστραπαὶ τοῦ ἑαρος ἐπάνω εἰς τὸν καθρέπτην τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν του, ὅταν βλέπῃ εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν χωριῶν μας τοὺς περιθρονημένους ἑλληνικούς χορούς.

Τὴν πρώτην φοράν ποῦ εἶχεν ἔλθει, ἡ «Ἀκρόπολις» ἐδημοσίευσεν τὴν εἰκόνα του. Ὁ εὐσώμος ἀνὴρ, μὲ τὴν ὡραίαν μορφήν τὴν ἐνθυμίζουσαν τὸ ἀγαλμὰ ποῦ ἐνεπνεύσθη καὶ ἐπλασεν ὁ Φειδίας ἀπὸ τοὺς δύο ἐκείνους Ὀμηρικούς στίχους—ὁ ἀνὴρ μὲ τὴν λεβέντικη κορμοστασιὰν παρίστατο εἰς τὴν εἰκόνα ἐκείνην φέρων τὴν χιόνάτην φουστανέλλαν μας καὶ τὴν πολυκέντητον φέρομελν.

Ἐφάνταζε τόσον ὡραῖα, ὥστε κάποιος ἀνθρώπος τοῦ λαοῦ ποῦ τὸν εἶδε φωτογραφούμενον, ἐφώναξεν ἐνθουσιασμένος:

—Γειά σου, Ἀνδρούτσο!

Καὶ ἦτο ὄντως ἐπιτυχὴς ἡ παρομοίωσις. Διότι

εἶχεν ὅλο τὸ μεγαλοπρεπὲς παράστημα τοῦ ἠρώος τῆς Γραβιάς.

Ἦδη ὁ κ. Ὁφτενταλ καταγίνεται εἰς βαθεῖαν μελέτην τοῦ «Ἐρωτοκρίτου». Ὁ σοφὸς καθηγητὴς θεωρεῖ τὸ Κρητικὸν ἔπος ὡς τὸ ἀριστοῦργημα τῆς Ἑλλ. Φιλολογίας καὶ ἔχει σκοπὸν νὰ τὸ γνωρίσῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅταν ἐπιστρέψῃ. Δεῖγμα τῆς ἐργασίας του αὐτῆς εἶνε ἡ κατωθὶ δημοσιευομένη σύντομος ἀνάλυσις τοῦ ἔπους, ἐκ τῆς ὁποίας καταδεικνύεται καὶ πόσον γλαφυρῶς χειρίζεται τὴν Ἑλληνικὴν ὁ συμπαθὲς ξένος.

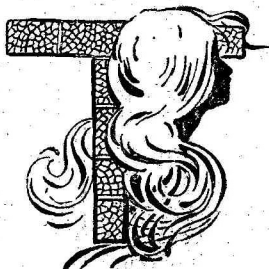
Καὶ τώρα ἄς δεόμεθα τοῦ Θεοῦ τῆς Ἑλλάδος νὰ κρατῇ ἀβασίλευτον τὸν ἀστέρα τῆς φυλῆς μας εἰς τὸν πλατὺν οὐρανόν, ὅπως ὁδηγῇ δι' αὐτοῦ τόσον πολυτίμους καὶ ἀφωσιωμένους φίλους εἰς τὴν μικρὰν καὶ καταδικασμένην πατρίδα μας.

ΘΡΑΣ. ΖΩΓ'ΟΠΟΥΛΟΣ

★ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ "ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΝ". ★

◀ Η ΑΡΕΤΟΥΣΑ ▶

Ο κύριον πρόσωπον τοῦ μεσαιωνικοῦ τούτου ποιήματος ἀντιπροσωπεύει κατὰ τρόπον πρωτότυπον καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν πρωτοφανῇ ἡθικὰς ιδέας ἀνηκούσας

μαῖλλον εἰς τὴν παρούσαν ἑκατονταετηρίδα.

Ὁ παλαιὸς λαϊκὸς ποιητὴς παριστάνει εἰς τὸ μοναδικόν του ἔργον νέαν κόρην, ὡραίαν καὶ εὐγενῆ, ἀρετὴ καὶ τοῦ κόσμου ἀμαθῆ, ἀγνήν καὶ τρυφεράν—ἀλλὰ μὲ μεγάλας, ἐνδομύχως κεκρυμμένας ψυχόδυνάμεις.

Ἀρελέστατα καὶ συγκινητικῶς ἡ Ἡρώϊς τοῦ ἔπους διηγεῖται τὰς νηπιῶδεις πεῖρας τῆς, ἕως ὅτου εἰσδρᾷ εἰς τὸν νέον βίον τῆς ἡ μεγάλη τῆς ἀγάπης κρίσις.

Πρῶτον εὖρε τὴν χαράν τῆς εἰς τὰ παιγνίδια καὶ τὰς κούκλας. Ἀργότερον εἰς τὸ «ράψιμον» δηλαδὴ τὸ κέντημα. Τέλος εἰς τὰ βιβλία καὶ τὰς μελέτας, τὰ ὁποῖα ὅμως τόσον παθητικῶς ἡγάπησεν, ὥστε Φροσύνη—ἡ παραμάνη τῆς, ἐντελῶς ἀγράμματος οὖσα—συχνὰ ἡπείλει νὰ ρίψῃ τὰ βιβλία εἰς τὴν φωτιάν.

Ἀλλὰ πᾶσαι τῆς παιδείας καὶ νεότητος αὐταὶ αἱ ἀγάπαι μόνον εὐχαρίστησιν τῆς εἶχον προμηθεύσει καὶ εὐτυχίαν—ὀδύνην ποτέ.

Ἀπροσδοκῆτως—ἐνα βράδυ—ἠκούσθη πλησίον τοῦ παλατιοῦ εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς τραγοῦδι, ἀπὸ λαοῦτον συνοδευόμενον, γλυκὺ ὡς τῆς ἀηδόνης τὸ κελᾶθημα. Ὁ βασιλεὺς ἐθέλθη. Ἡ δὲ Ἀρετούσα ἠσθάνθη τὸν πρῶτον τοῦ ἔρωτος σπινθήρα, ὁ ὁποῖος οὐ μόνον θερμότητα προὔξεν—

σε καὶ εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ καυτερὰν ὀδύνην.

Ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσισε καὶ καλὰ καὶ σῶναι νὰ μάθῃ τοῦ τραγουδιστοῦ τὸ ὄνομα. Μετὰ πολλὰς μεταίτας προσπάθειας ἔστειλε τέλος δέκα στρατιώτας διὰ νὰ τὸν συλλάβουν. Οὐχ ἤττον ἡ Ἀρετούσα ἦτο ἀνυπόμονος νὰ γνωρίσῃ τὸν ἄγνωστον.

Ἡπατήθη ὅμως ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς προσδοκίας του ὅπως καὶ ἡ κόρη. Ὁ ἄγνωστος ἐφόνευσεν δύο τῶν στρατιωτῶν καὶ ἔτρεψε τοὺς ἄλλους πληγωμένους εἰς φυγὴν. Αὐτὸς ὁ ἡρωϊσμός ὅμως ἠῤῥησεν μόνον τὸν ἀνεξήγητον, ἀλλὰ περισχύοντα πόθον τῆς Ἀρετούσης. Νύκτας οὐκ ὀλίγας ἐπέρασεν ἄυπνος, ἐλπίζουσα ν' ἀκούσῃ πάλιν τὴν γοητευτικὴν φωνήν· ἀλλ' εἰς μάτην. Καὶ τοῦτο ἔκρινε τὴν διὰ τὸν ἄγνωστον ἀγάπην τῆς σχεδὸν ἀνυπόφορον. Ἡρξισε καὶ σωματικῶς νὰ μαραϊνῇται.

Ὁ βασιλεὺς λοιπόν, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν θυγατέρα του, ἀπεφάσισε νὰ προσκαλέσῃ ὅλας τὰς χώρας καὶ τὰς νήσους εἰς μεγάλον κονταροκτύπημα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὴν Ἀρετούσαν ἀνετέθη νὰ κατασκευάσῃ καὶ νὰ διανείμῃ τὸ βραβεῖον, τὸ ὁποῖον εὐχαρίστως ἀνέλαβεν, ἐλπίζουσα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ εὕρῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τὸν ἄγνωστον ἐρωμένον, ὅστις δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ εἶνε εἰς τῶν πρώτων ἵπποτων.

Πρότερον ὅμως ἔμαθε κατὰ τύχην ὅτι ὁ ἄγνωστος ἦτο ὁ Ἐρωτόκριτος, ὁ υἱὸς τοῦ πρώτου τοῦ βασιλείως ὑπηρετοῦ ἢ ὑπουργοῦ καὶ ὅτι ἀνταποδίδει τὴν ἀγάπην τῆς.

Τοῦτο τὴν κατέστησεν ἀπεριγράπτως εὐδαίμονα, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως καὶ σχεδὸν ἀηλητισμένην.

Διότι μετὰ αὐτῆς—τῆς βασιλοπούλας—καὶ αὐτοῦ—τοῦ υἱοῦ ἐνὸς ὑπηρετοῦ, ὑπῆρχε χάσμα—τὸ χάσμα τῶν ἡθικῶν τῆς ἐποχῆς προλήψεων. Διὰ πριγκήπισσαν νὰ σκέπτεται τὸν ὑπῆρετὴν ὡς σύζυγον καὶ αὐτὸ ἦτο «ἄπρεπον». Διὰ

ὕπνρετὴν δὲ νὰ ἀγαπήσῃ βασιλοπούλαν ἦτο ὡς νὰ ἐπλήγωνε τὸν βασιλέα «εἰς τὴν τιμὴν» του, ὕβρις, κηλὶς, ἡ ὁποία εἰς αἶμα μόνον ἀποπλύνεται.

Τότε λοιπὸν ἤρχισεν ὁ τρομερὸς ἀγὼν μεταξύ ἔρωτος καὶ προλήψεων, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὁποίου ἡ παιδικὴ καὶ ἀφελὴς κόρη ἐξελίχθη εἰς γυναῖκα μὲ σθεναρὰν τὴν θέλησιν καὶ μεγάλην τὴν ψυχὴν—μὲ ἀγάπην ἰσχυροτέραν τοῦ θανάτου.

Μὲ ὅλην τὴν νεότητά της, μὲ ὅλας τῆς ἐποχῆς τὰς προκαταλήψεις, μὲ ὅλους τοὺς ἀνταγωνισμοὺς καὶ τὰς παραινέσεις τῶν περικυνηγούτων, καὶ τὰς ἐνδεχομένας παρεξηγήσεις, ἡ Ἀρετοῦσα κατέληξεν εἰς τὴν πεποιθήσιν, ὅτι τὸ δίκαιον τῆς γυναικὸς, τὸ ἀναπαλλοτρίωτον, εἶνε νὰ ἀγαπήσῃ καὶ νὰ ὑπανδρευθῇ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐκλέξει ἡ καρδιά της.

Διὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἡ νέα κόρη ἦτο ἑτοιμὸς νὰ παλαίσῃ—ὡς λέγει— «καὶ μὲ τὴν μοῖραν»—καὶ νὰ ὑποφέρῃ, ἂν ἀπῆτεῖτο, καὶ τὸν θάνατον.

Ὁ μοιραῖος αὐτὸς ἀγὼν, οὐ μόνον ἐνδὸς ἀτόμου, ἀλλὰ πράγματι ὁλοκλήρως τῆς ἀνθρωπότητος τελεσφορεῖται τώρα ἄφ' ἐνδὸς εἰς τῆς Ἀρετοῦσας τὴν ψυχὴν, ἀφ' ἐτέρου ἐξωτερικῶς ἐναντίον τῶν προλήψεων τῆς ἐποχῆς.

Νικῆσαντος τοῦ Ἐρωτοκρίτου εἰς τὰ κοντοροκτυπήματα καὶ οὕτως ἀποδειχθέντος τελείως ἰσοτίμου πρὸς τοὺς πρῶτους τοῦ κόσμου, ἡ Ἀρετοῦσα προχωρεῖ εἰς δοῶσιν ἀναλόγως πρὸς τὰς πεποιθήσεις της.

Πρῶτον, ἐπιλαμβάνεται εὐκαιρίας νὰ ἐκδηλώσῃ ἀγνοτάτην—καὶ παρούσης τῆς Φροσύνης—πρὸς τὸν Ἐρωτόκριτον τὴν ἀγάπην της.

Ἐπειτα τὸν καταπειθεὶ νὰ κάμῃ διαδήματα πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως λάβῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του.

Ὅταν εἰς τοῦτο ἀπέτυχεν ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ ὁ βασιλεὺς προσβληθεὶς εἰς τὴν τιμὴν του, παραχρῆμα ἀπέλυσε τὸν πατέρα καὶ ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἐξώρισεν τὸν υἱὸν ἀπὸ τὴν χώραν ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν, ἡ Ἀρετοῦσα εἶχε ν' ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα μόνῃ της.

Δίδει ὅμως πρὸς τὸν Ἐρωτόκριτον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ὡς σημεῖον αἰωνίου συμβάσεως, ἀρραβωνιαστικὸν δακτυλίδι, ὁμνύοντα ταυτοχρόνως ὅτι «ποτὲ ἄλλος ἀνὴρ δὲν θά τὴν πάρῃ διὰ γυναῖκα».

Ἀποκρούει λοιπὸν ὄχι πολὺ κατόπιν νὰ γίνῃ βασίλισσα τοῦ μεγάλου τοῦ Βυζαντίου αὐτοκράτορος.

Διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἐθύμωσεν ἀγρίως καὶ ἐξέσπασεν εἰς ὕβρεις καὶ ἀπειλάς. Ἡ Ἀρετοῦσα—οὐχὶ πλέον ἀδύνατος γυνή, ἀλλὰ κοσμονικήτρια ἡρώς—ἀποκρίνεται :

«Εἶσαι πατήρ μου καὶ κύριός μου· ἡ ζωὴ μου καὶ ὁ θάνατός μου εἶνε εἰς τὰς χεῖράς σου. Ἐνδὸς μὲ νὸν δὲν βασιλεύεις· ἐπὶ τὴν καρδίαν μου δὲν ἔχεις ἐξουσίαν· δὲν δύνασαι νὰ μὲ ὑπανδρεύσῃς πρὸ τοῦ νὰ λάβῃς τὸ ναι μου· καὶ τοῦτο τὸ ναι, δὲν σου τὸ δίδω».

Εἰς ἄκρον ἐξοργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, τὴν πιάνει ἀπὸ τὰ χρυσὰ της μαλλιά, τὴν σύρει κατὰ γῆς καὶ τῆς κόπτει τὰ μαλλιά. Κατόπιν τὴν ρίπτει μαζὺ μὲ τὴν Φροσύνην εἰς τὴν χειροτέραν τοῦ παλατιοῦ φυλακὴν, ὅπου εἰς βούρκον καὶ πάθῃ διέρχεται ἡ

Ἀρετοῦσα πέντε μακρὰ ἔτη. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ μόνῃ της καὶ μεγάλῃ παρηγορία ἦτο τοῦτο: «ὅ, τι πάσχω, δι' αὐτὸν τὸ παθαίνω».

Ἐν τούτοις τὸ κύπελλον τῶν δοκιμασιῶν της ἀκόμῃ δὲν ἐπληρώθη.

Δυνατὸς βασιλεὺς μὲ πανίσχυρον στρατὸν εἰσώρμησεν εἰς τὴν χώραν τοῦ πατρὸς της, ἀπειλήσας βασιλέα καὶ λαὸν μὲ ζυγὸν καὶ καταστροφὴν. Εἰς ταύτην τὴν θλίψιν ξένος ἱππότης,—ὁ ἐρωμένος τῆς Ἀρετοῦσας μετῃμφισμένος—ῥωμήσεν εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ, ἄγνωστος μένων εἰς ὅλους, εἰς τελευταίαν τινα ἀπελπιστικὴν τῶν ἐχθρῶν ἔφοδον, ἔσωσε τοῦ βασιλέως τὴν ζωὴν.

Προτείνοντος ἀργότερον τοῦ ἐχθροῦ βασιλέως ἐκκαθάρισιν τῶν διαφοριῶν διὰ μονομαχίας μεταξὺ δύο διακεκριμένων ἀπὸ κάθε μέρος ἱπποτῶν, ὁ ἄγνωστος, μὲ μεγάλην μετριοφροσύνην προσφερθεὶς καὶ πάλιν νὰ ὑπερασπίσῃ τοῦ βασιλέως τὸ δίκαιον, ἐνίκησε καὶ τὴν χώραν ἀπληλευθέρωσεν.

Ὡς ἀμοιβὴν ὁ βασιλεὺς τοῦ προσέφερε τὴν βασιλείαν καὶ πάντα ὅσα εἶχεν. Ὁ ἄγνωστος δὲ ἔν μόνον ἀπήτησε—τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον.

Διὰ τοῦτο εἰς μεγάλῃ ἀμνηχανίαν εὐρέθη ὁ βασιλεὺς. Τίποτε δὲν τοῦ ἦτο προτιμότερον παρὰ νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του πρὸς τὸν γενναῖον ἱππότην. Ἀλλὰ γνωρίζων τώρα τὴν ιδιοσυγκρασίαν τῆς θυγατρὸς του, ἐφοβήθη καὶ πάλιν τὸ «ὄχι».

Στέλλει λοιπὸν τοὺς πρεσβυτέρους καὶ σοφωτέρους τῶν βουλευτῶν του διὰ νὰ τὴν πείσουν. Αὐτὴ δὲ τοὺς ἀπεδίωξε δυσμενῶς.

Ἐπειτα ὁ ἄγνωστος μόνος του πηγαίνει εἰς τὴν φυλακὴν, ἀφοῦ προηγουμένως βασιλικά φορέματα εἶχαν σταλῇ πρὸς τὴν Ἀρετοῦσαν διὰ νὰ τὰ ἐνδυθῇ.

Αὐτὴ ὅμως ἐπάτησε τὰ ἐνδύματα ὑπὸ τοὺς πόδας της ἀποδιώξασα καὶ τὸν ἄγνωστον.

Οὗτος ὅμως ἄφησεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς Φροσύνης τὸ ἀρραβωνιαστικὸν δακτυλίδι, τὸ ὁποῖον ἡ Ἀρετοῦσα τοῦ εἶχε δώσει. Κατεπλάγῃ αὐτὴ ἀναγνωρίσασα τὸ δακτυλίδι της· παραχρῆμα ἐπίεσθη ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀρραβωνιαστικὸς της καὶ νὰ ζῇ ἄνευ αὐτοῦ δὲν ἤθελε.

Πράγματι ὁ μετῃμφισμένος, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ἄνδρὸν τινα, δυστυχῶς ἔχι ἀσυνήθη, φιλοτιμίαν, διηγεῖται πῶς τὸ δακτυλίδι εἶχε λάβει ἀπὸ νέον τινα ἱππότην, τὸν ὁποῖον εὗρεν εἰς δάσος τι ἀποθνήσκοντα ἀπὸ δηλητηριώδη ἐνδὸς θηρίου δῆγμα.

Τότε ἐτελείωσε τῆς Ἀρετοῦσας ὁ ἀγὼν. Ἀπορρίπτουσα ὅλα τὰ προσχήματα, ἡ καρδιά της εἰς τελευταῖον ἀναστεναγμὸν ἀποπνέει ὅλην τὴν πλουσίαν ἀγάπην της, ἀποκαλύπτουσα τὴν ἀκλόνητον δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας εἶχε τὸ θάρρος νὰ παλαίσῃ μὲ αὐτὴν τὴν «μοῖραν», δυναμένη νὰ νικήσῃ ἔστω καὶ διὰ τοῦ θανάτου :

Μοῖρα, δὲν σὲ φοβοῦμαι πλεῖο, κ' ὅ, τι ἂν θέλεις, κάμει! Κι' ἂν μὲ γυρεύεις νὰ μὲ βρῇς, λέγω σου, πῶς ἐπάμαι! Καὶ θεὸς νὰ πάρῃ θάνατον, καὶ ἀπῆλπις ἀποθάνω. Κάμει τὸ πλεῖο χειρότερον εἰς τὸ κομῇ μου πάντα. Μᾶλιστα μὲ τὸν θάνατον κ' ἐγὼ νὰ σὲ νικήσω.

Μὲ τὰς τελευταίας λέξεις τούτου τοῦ ἡρώϊκου Κυκηνίου ἄσματος, τοῦ ὁποίου ἴσως μόνον εἰς τὴν Ἀντιγόνην παράδειγμα ὑπάρχει, ἡ ἡρώς ἐξηντημένη καὶ ἀποθνήσκουσα πίπτει εἰς τὸ πάτωμα.

SVEN OFTEDAL